

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-664-5-42>

**RENDERING THE PRAGMATIC FUNCTIONS OF NEGATIVE
CONSTRUCTIONS IN TRANSLATION FROM ENGLISH
INTO UKRAINIAN**

**ВІДТВОРЕННЯ ПРАГМАТИЧНИХ ФУНКЦІЙ ЗАПЕРЕЧНИХ
КОНСТРУКЦІЙ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ
УКРАЇНСЬКОЮ**

Davydenko N. I.

*Associate Professor at the Department
of Theory and Practice of Translation,
Public Joint Stock Company affiliate
«Private High Education Institution
«Zaporizhzhia Institute of Economics
and Information Technologies»
in the city of Kryvyi Rih,
Kryvyi Rih, Ukraine*

Давиденко Н. І.

*доцент кафедри теорії та практики
перекладу,
Відокремлений підрозділ приватного
акціонерного товариства
«Приватний вищий навчальний
заклад «Запорізький інститут
економіки та інформаційних
технологій» у м. Кривий Ріг
м. Кривий Ріг, Україна*

У сучасному соціолінгвістичному дискурсі особливу увагу привертає питання взаємозв'язку між психологічним станом індивіда та мовленнєвою поведінкою, яку він реалізує у процесі комунікації. Збільшення частотності вживання заперечних конструкцій у сучасному англomовному та українomовному дискурсах може розглядатися не лише як формально-граматичне явище, а й як індикатор глибинних когнітивно-психологічних процесів, зумовлених кризовими соціально-історичними обставинами. У періоди воєнних конфліктів, політичної турбулентності чи економічної нестабільності мовлення індивідів набуває виразнішого полемічного та реактивного характеру, що знаходить відображення у підвищеній концентрації заперечних структур.

З'ясовано, що заперечення як універсальна мовна категорія виконує не лише граматичну чи семантичну функцію, але й має виразне психологічне навантаження, тому що стає інструментом когнітивної реструктуризації досвіду: через нього індивід прагне відновити внутрішню цілісність, позначити межу неприйняттого та зберегти нормативну систему координат. З когнітивної точки зору, заперечення є складною операцією, що передбачає актуалізацію певного пропозиційного змісту з подальшим його скасуванням або модифікацією.

У художньому кінодискурсі ця тенденція набуває особливої виразності. Кінематографічний текст, будучи синкретичним утворенням, поєднує вербальний, аудіальний та візуальний коди, однак саме мовний компонент часто акумулює емоційно-психологічну напругу персонажів. Збільшення частотності заперечних реплік може свідчити про внутрішній конфлікт героя, його неприйняття ситуації, відчуття безсилля або прагнення заперечити нав'язану соціальну реальність. У даній розвідці це відстежено на прикладі перекладу англomовного фільму «*The Apprentice: The Trump Story*» режисера Алі Аббасі, і який вперше був представлений на Каннському кінофестивалі 20 травня 2024 року.

У перекладацькому аспекті відтворення заперечних конструкцій породжує низку проблем, оскільки англійська та українська мови демонструють різні моделі репрезентації заперечення. Основна відмінність між англійською та українською моделями полягає у принципі конкордантності. У сучасній англійській граматичній традиції стандартна англійська класифікується як мова без негативної конкордантності (*negative non-concord*), тобто така, де в межах одного речення допускається лише один маркер, що виражає семантичне заперечення [4]. В українській мові, навпаки, функціонує негативна конкордантність – узгодження кількох заперечних елементів, що не нейтралізують, а підсилюють негативність [2, с. 317]. Отже, у лінгвістичній перспективі заперечення є універсальною, але типологічно варіативною категорією. Таким чином, система заперечення в сучасній англійській мові виявляє багаторівневу організацію, що допомагає репрезентувати різноманітні прагматичні функції.

У контексті дослідження заперечення фільм *The Apprentice: The Trump Story* надає багатий матеріал для спостереження над різними типами негативних конструкцій – від стандартних граматичних до складних прагматичних та риторичних форм. Заперечення у цьому фільмі виконує не лише функцію спростування твердження, а й є засобом самовираження, конфронтації, захисту або влади. Через нього розкривається психологія героїв, формується тон конфлікту та емоційна напруга. Мова фільму – гнучка, багаторівнева, із чітко вираженою соціолінгвістичною стратифікацією. Герої з вищого соціального прошарку користуються формальною англійською, з чітко структурованими синтаксичними побудовами: *I do not accept defeat*. «Я не приймаю поразки». Дослівний переклад вислову підкреслює категоричність і рішучість мовця. Натомість у сценах неформального спілкування або конфлікту використовуються короткі емоційні репліки, у яких заперечення стає засобом вираження домінування чи роздратування: *You don't get it, do you?* – «Ти нічого не розумієш, правда?».

Використання при перекладі конкретизації *don't get* – «не розумієш», та додавання заперечного займенника «нічого», сприяє експресивній інтенсифікації висловлювання. Таке заперечення не лише заперечує факт, а й створює прагматичний тиск – воно змушує співрозмовника виправдовуватись. Інколи заперечення стає засобом емоційного самоствердження: *You'll never win if you hesitate. – I'm not hesitating, Roy. I'm calculating.* – «Ти ніколи не виграєш, якщо сумніваєшся. – Я не сумніваюся, Рою. Я розраховую». Дослівний переклад реплік демонструє антонімічну структуру висловлювання на рівні прагматики: англійська форма *not hesitating* не лише спростовує попереднє твердження, а й створює контраст, логічно перетворюючи заперечення у твердження: *calculating*. Заперечення готовності до поступок є характерною рисою мовлення головного героя. У конфліктній сцені він говорить: *I'm not backing down.* – «Я не відступаю». При перекладі має місце трансформація заміни стилістичного регістру, тому що фразове дієслово *backing down* належить до нейтрально-розмовного шару лексики, притаманного усному мовленню та неформальній комунікації. У конфліктних ситуаціях така форма звучить емоційно, динамічно й менш офіційно. Однак дієслово «відступити» належить до стилістично нейтральної або навіть книжної лексики, особливо у формі майбутнього часу. Воно не має тієї розмовної фразеологічної забарвленості, яку створює *back down*.

Виявлено також негативні конструкції, спрямовані на зняття відповідальності. У сцені напруженого обговорення Дональд Трамп зазначає: *I'm not responsible for their mistakes.* – «Я не відповідаю за їхні помилки». При перекладі застосовано граматичну трансформацію заміни частини мови: прикметник *not responsible* відтворено дієсловом «не відповідаю».

Негативні конструкції у фільмі репрезентують також і соціальну дистанцію: *You don't negotiate with weakness.* – «Зі слабкістю не ведуть переговорів». Заперечення у даному випадку є виразом ідеології сили, воно визначає моральний кодекс персонажа. Для Трампа така мова стає зразком – у подальшому він переймає її, але модифікує під власний стиль. В оригіналі формально реалізовано особову двоскладну структуру з підметом *you*, який виконує функцію так званого *generic you*. Отже, граматично це особове речення, але семантично – це узагальнене твердження нормативного характеру. У перекладі дія виражена формою третьої особи множини без експліцитного підмета. Такий тип речення є типовим засобом передачі загальних норм, правил або аксіоматичних тверджень в українській мові. Формально воно залишається двоскладним (із граматично невираженим підметом),

проте синтаксично функціонує як узагальнено-особове, тобто застосовано трансформацію заміни типу речення.

У момент протистояння один із персонажів використовує інтенсивне неконкордантне заперечення: *You don't know nothing about how this works!* «Ти нічого не знаєш про те, як це працює!» Хоча така форма заперечення у формальній граматиці вважається помилковою, її використання у фільмі передає емоційне напруження та вказує на соціолектне забарвлення мови персонажа. Транспозиція, застосована у перекладі, допомагає зберегти природність звучання у цільовій мові.

Отже дослідження різновидів заперечних конструкцій – експліцитних, імпліцитних, часткових, повних, предикативних та непередикативних – дозволяє простежити, яким чином переклад відтворює або трансформує психологічну напругу, закладену в оригінальному тексті.

Література:

1. Карабан В. І. Теорія і практика перекладу з англійської мови на українську. Вінниця : Нова книга, 2018. 456 с.
2. Українська граMATика : у 2 т. Т. 2 : Синтаксис. Київ : НАН України, Інститут української мови, 2012.
3. Фільм: URL: <http://www>. Учень. Історія Трампа (The Apprentice) (дата звернення 15.01.26).
4. Cambridge Dictionary URL: <http://www>. Negation: two negatives – English Grammar Today – Cambridge Dictionary (дата звернення 26.02.26).
5. Film The Apprentice: The Trump Story URL. <https://www.bing.com/videos/riverview/relatedvideo?q=The+Apprentice%3a+The+Trump+Story> (дата звернення 15.01.26)